

Escola i família en la primera infància: una perspectiva antropològica

Marta Bertran Tarrés

Sóc llicenciada en Filosofia i Lletres i doctora en Antropologia Social per la UAB. El títol de la meva tesi doctoral és “*De les expectatives a les relacions: infants, maternitat i atenció a la infància en una Barcelona diversa*“. Des de fa dos cursos acadèmics estic vinculada al departament de Pedagogia Sistemàtica i Social de la UAB. Sóc mare de dos fills.

La meva trajectòria formativa, professional i de recerca està centrada en temes d'educació, antropologia i infància, etnografia, processos de socialització, relacions família-escola, contextos de diversitat sociocultural, gènere i maternitat. He realitzat treball de camp en entorns i espais de socialització amb diversitat sociocultural amb infants entre 0-3 anys i també a primària, en CEIPs.

La meva tasca de recerca ha estat i segueix vinculada al grup de recerca EMIGRA on he participat en diversos projectes finançats per convocatòries públiques. Les darreres participacions han estat en el projecte europeu WELLCHI NETWORK (*Wellbeing of children* dirigit pel Dr. Lluís Flaquer), i I+D nacionals, l'un sobre *Famílies transnacionals* (dirigit per la Dra. Sílvia Carrasco) i l'altre sobre *Adopció internacional* (dirigit per la Dra. Diana Marre).

La decisió de tenir fills, individualment o en parella, i esdevenir “família” és una decisió força costosa en una societat de model parental “independent” (Greenfield i Cockburn, 1994). Tenir cura dels infants i assolir “uns” objectius de benestar per a ells fa emergir contradiccions en el si d'una societat d'objectius individualistes i especialment en el nucli familiar. Aquest procés ha comportat a Catalunya una progressiva institucionalització de l'atenció a la infància, la seva cura i educació. En paral·lel al procés de canvi social i de reinvençió de la família a les societats occidentals (Beck-Gernsheim, 2000) fa quinze anys està arribant població migrada d'altres indrets geogràfics amb pautes culturals, relacionals, simbòliques i de convivència molt diferents, més allunyades del model independent, i en conseqüència, amb etnoteories parentals distintes.

L'elevat grau d'institucionalització de l'educació dels infants a menor edat comporta que les relacions família-escola hagin de ser analitzades més d'hora per tal de comprendre les experiències infantils i els processos de continuïtat i discontinuïtat entre ambdues institucions socialitzadores.

El meu objectiu serà presentar una breu anàlisi de la diversitat de concepcions educatives existents en les famílies i les escoles. Mitjançant exemples etnogràfics mostraré les característiques que prenen forma en la societat catalana. Seguint el marc teòric d'objectius parentals d'independència-interdependència en què l'escola és la institució independent per excel·lència (LeVine, 1994), el grau de proximitat o llunyania de les famílies amb els objectius escolars està relacionat amb les característiques familiars. Institucions educatives i famílies elaboren i apliquen conceptes, explicacions i teories pròpies sobre processos com l'aprenentatge dels infants, la seva sociabilitat, així com les necessitats primàries i les característiques de les pràctiques de criança associades.

Els processos d'aprenentatge són explicats i entesos de diferent manera pels agents de les escoles i les famílies. D'una socialització deliberada i conscient de les primeres a les que s'hi afegeix certs imperatius propis de la cultura d'escola bressol i de la burocràcia organitzativa (de Rada, 2005), les segones es caracteritzen per una naturalització explicativa del processos, a les que s'hi afegeix, en alguns casos, la inexistència d'un discurs propi i complet.

La sociabilitat sovint es confon amb les adaptacions als entorns de les institucions educatives. A les famílies els costa tenir una visió global de les relacions que estableixen els seus fills i filles a les escoles, sigui amb els companys o amb les educadores. De fet, si no hi ha dificultats adaptatives és un tema poc recurrent.

Les pautes de criança poden tenir punts de divergència importants amb aquelles establertes per les institucions educatives. Però les relacions entre educadores i famílies són fluïdes i permeten un elevat grau d'intercanvi d'objectius i mecanismes educatius. Exposaré situacions en què es produeix una transferència de les educadores a les famílies, i d'altres en què l'intercanvi és per comprendre's en les diferències que acaben experimentant els infants en cada entorn.

En aquesta anàlisi emergeix la rellevància dels conceptes d'autonomia i participació, que assoleixen dimensions distintes en funció de les diferents etnoteories parentals

qüestionant com es defineix l'autonomia i participació, en referència a què, a qui i qui la gestiona.